

Metodika uchování genetického zdroje zvířat

Plemeno: Česká slepice zlatá kropenatá

Autor: Ivan Pavel

I. PLEMENO, jeho chov a šlechtění

(1) Původ a vývoj plemene

Česká slepice zlatá kropenatá (ČZK) je původním plemenem kura, které je chováno na území České republiky již po staletí. Její znaky a vlastnosti se utvářely dlouhodobým spolupůsobením tvrdších klimatických podmínek středoevropského regionu a zpočátku pouze podvědomých, později již cílevědomých šlechtitelských opatření místních chovatelů. Až do poloviny 19. století byla u nás nejrozšířenějším plemenem, přičemž v jednotlivých regionech vykazoval její typ i tělesný rámec určité menší odchylky. Byla chována ve větším počtu rázů, nejčastěji zlatém kropenatém, koroptvím, bílém a černém. Méně se objevovaly i černé bíle skvrnité, krahujcovité a různé stříbrné variety. Po masovém dovozu cizích plemen v druhé polovině 19. století byla těmito částečně vytlačena a částečně pokřížena. Na přelomu 19. a 20. století existovaly již jen poslední zbytky čistých genofondů tohoto plemene, které v té době využilo několik nadšenců pro jeho regeneraci. Výsledkem jejich úsilí bylo obnovení populací rázů zlatých kropenatých, koroptvích, bílých a černých. K opětovnému většímu oživení chovu českých slepic došlo pak až v novém Československu. Zvláště se rozšířil ráz zlatý kropenatý, který byl řadu let zařazen dokonce do skupiny preferovaných hospodářských plemen. Z toho vyplynula nutnost zaměřit šlechtění na užitkové vlastnosti, což se následně pozitivně projevilo ve zlepšení parametrů užitkovosti. V současnosti je chov Českých slepic výhradně záležitostí menších, zájmových chovů.

Z více existujících rázů jsou nejvíce rozšířené zlaté kropenaté a část chovů tohoto rázu je zařazena do kategorie genetických zdrojů. Česká slepice je mezinárodně uznaným plemenem, evidovaným v Evropském seznamu plemen drůbeže. V zahraničí je však chována pouze sporadicky. Z posledních let jsou kuse informace jen o několika chovech na Slovensku v Rusku a v Belgii.

(2) Charakteristika plemene a chovný cíl

Česká slepice zlatá kropenatá je plemenem lehkého typu. Je výborně přizpůsobená tvrdším klimatickým podmínkám středoevropského regionu. Vyznačuje se živým temperamentem, mimořádnou ostražitostí až plachostí, shánlivostí, relativní nenáročností a značnou otužilostí. Tyto vlastnosti ji předurčují pro chov ve velkých výbězích, v lokalitách s větším výskytem predátorů a zejména v zemědělských usedlostech. Naopak zcela nevhodná je pro chov v malých omezených prostorách (voliérách, klecích, boxech). Exteriérové znaky a vlastnosti plemene jsou podrobně uvedeny ve standardu, který je součástí českého Vzorníku plemen drůbeže.

Z hlavních znaků je zdůrazněn lehký typ, střední rámec, válcovitý trup, jemnější listový hřeben, červené ušnice, bohatý ocas, středně vysoký postoj, bílá kůže a břidlicové běháky. Průměrná hmotnost mladých kohoutů je 2,2 kg, mladých slepic 1,9 kg. Hmotnost víceletých zvířat je o cca 20 % vyšší. Snáška je požadována v rozmezí 160 – 190 vajec s krémovou až světle hnědou skořápkou o hmotnosti 55 g. Zlatý kropenatý ráz je specifickým podtypem divokého zbarvení, které patří do skupiny tzv. koroptvích vlnitých kreseb. U kohoutů jej lze stručně popsat jako světlejší typ zlatého divokého zbarvení se specificky utvářenou černohnědou prsní kresbou, u slepic jako světle zlaté zbarvení s částečně rozvolněnou šedohnědou vlnitou kresbou pláště. Předpokládaný základní genotyp tohoto zbarvení je CC ee ss(s-) coco SgSg PgPg.

(3) Důvod zařazení plemene do NP, specifické vlastnosti

Důvody pro zařazení plemene do Národního programu jsou historické a kulturní. Česká slepice je jediným původním plemenem kura, které vzniklo na našem území. V současnosti je také posledním klasickým představitelem původních středoevropských selských slepic lehkého typu.

V rámci plemene je naprosto jedinečné také jeho zlaté kropenaté zbarvení. Jedná se o velice vzácný ráz, který se z plemen uznaných v Evropě vyskytuje pouze u našich Českých slepic a Drentských slepic v Holandsku (předkové tohoto plemene však podle některých teorií pocházejí rovněž z Čech). S velkou pravděpodobností se tedy jedná o jednorázovou mutaci, která se objevila a byla chovatelsky podchycena na území Čech zřejmě již před rokem 1600.

Dalším důvodem jsou zatím nedocenené vlastnosti plemene (uvedené v jeho charakteristice), které se u většiny ostatních plemen v takové kombinaci a v tak velké míře nevyskytují. Právě tyto vlastnosti předurčují České slepice jako plemeno mimořádně vhodné pro podmínky různých tradičně pojatých volných chovů, ekologických chovů, nebo biochovů a to nejen v čistých populacích, ale i k případnému využití při šlechtění plemen jiných.

(4) Hlavní zásady šlechtění plemene

Šlechtitelský program plemene vychází z parametrů chovného cíle, které jsou definovány v jeho standardu – Pavel I., Tuláček F.: Vzorník plemen drůbeže, ČSCH 2006.

- Selekcce zvířat v populaci – dle stanovených zásad se provádí pouze u majitelů chovů GZ (podrobně je rozvedena kapitole B – Genetický zdroj, jeho chov a šlechtění).
- Kontrola užítkovosti v populaci - dle stanovených zásad se provádí pouze u majitelů chovů GZ (podrobně je rozvedena v bodě B – Genetický zdroj, jeho chov a šlechtění).

Garantem plnění šlechtitelského programu plemene je **Český svaz chovatelů z.s. (dále ČSCH)**. Konkrétní realizací je vedením ČSCH pověřen jeho pobočný spolek - Klub chovatelů českých slepic (dále KCHČS). Jako poradní orgán pro šlechtění jmenuje Ústřední odborná komise chovatelů drůbeže ČSCH (dále ÚOK) sedmi až devítičlennou Chovatelskou radu plemene z členů KCHČS a dalších odborníků.

(5) Čistokrevná populace plemene a jeho genová rezerva (genetický zdroj)

Počty a trend populace za období let 2005-2015

Česká slepice zlatá kropenatá je chována výhradně v drobných chovech. Obvyklá velikost chovů je 10 – 15 kusů a průměrný poměr pohlaví v chovech je asi 1:8. Rozšířena je plošně na celém území státu, přesné statistické údaje o počtech chovů a tedy ani o celkovém stavu chovaných zvířat však neexistují. Z různých statistik ČSCH a z náhodných zjištění u chovatelů, kteří nejsou členy ČSCH, lze dovodit, že České slepice zlaté kropenaté chová v současnosti až 80 chovatelů a celková populace čítá cca 700 - 800 zvířat. Z vývoje v posledních letech lze však usuzovat, že počty chovatelů i chovných zvířat vykazují spíše mírně sestupný trend.

Přehled evidovaných chovů GZ **ČZK** v období let 2005 – 2015

Rok:	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet chovů GZ	6	6	10	9	10	8	6	7	9	10	11
Počet zvířat v GZ	246	317	385	325	298	212	180	224	286	221	214
Průměrná snáška GZ – ks	157	162	164	162	160	153	160	134	143	141	135,7
Průměrná hmotnost vajec GZ - g	57,3	57,3	57,27	57,59	57,45	57,54	57,47	58,00	58,92	58,10	57,5

Při rozhodování o cílovém stavu populace bylo hlavním kritériem zabezpečení trvalé existence plemene. Naproti tomu byly zvažovány i reálné možnosti chovu v podmínkách, které tomuto plemeni vyhovují a také předpokládaný zájem chovatelů. Po zhodnocení těchto kritérií byl cílový stav populace stanoven na 2000 zvířat, z nichž přibližně 1000 by mělo být v chovech s řízenou, nebo alespoň koordinovanou plemenitbou.

Struktura GZ:	jednotlivé chovy rozdělené na kmeny (rodiny) – poměr kohoutů a slepic většinou 1:5 až 1:10
Minimální rozsah GZ:	500 zvířat, z toho minimálně 50 kohoutů
Cílový rozsah GZ:	1000 zvířat, z toho minimálně 100 kohoutů
Generační interval:	podle kategorie chovu 1 - 4 roky

II. Genetický zdroj, jeho chov a šlechtění

(6) Kritéria zařazení zvířat do GZ

Uznávací řízení GZ se provádí v chovech hodnotitelem pověřeným uznáváním chovů GZ.

Podmínky pro zařazení zvířat do GZ jsou následující:

- Fenotyp odpovídající standardu s tolerancí běžné variability.
- Nepřípustnost závažných konstitučních vad, anomálií ve stavbě kostry, dále obecně platných výlukových vad a znaků jiných plemen.
- Dobrý zdravotní stav.
- V chovech skupiny C snáška předků na úrovni nejméně 110 vajec (cca 2/3 spodní hranice uvedené ve standardu).
- Kompletní rodokmen do 2. generace předků ve dvou alternativách:

a) konkrétní otec (registrační číslo) + konkrétní matka (registrační číslo)

b) konkrétní otec (registrační číslo) + kmen = skupina sester a polosester (číslo kmene)

Přípustnost cizího plemene v rodokmeni je 0 %.

Zvířata významná z hlediska biodiverzity, pocházející ze zcela nevidovaných chovů mohou být zařazena do genetických zdrojů po návrhu koordinátora NP

(7) Evidence GZ

Evidenci zvířat podle původu a chovatelů vede Plemenná kniha drůbeže (dále PKD).

Prvotní evidenci vedou jednotným způsobem jednotliví majitelé chovů GZ. Vybrané údaje z této evidence zasílají ve stanovených termínech PKD (viz. tabulka v kapitole (10)).

Centrální evidenci zvířat vede ČSCH jako pověřená organizace dle zákona 154/2000, prostřednictvím Plemenné knihy drůbeže. Kromě toho vede další agendu nad rámec těchto povinných údajů o chovech svých členů ještě KCHČS.

Podkladem pro tuto evidenci jsou pravidelné údaje od jednotlivých chovatelů doplněné o každoroční výsledky uznávacích řízení chovů GZ.

V PKD je povinné vedení následujících údajů:

- počet chovů GZ,
- seznam chovných zvířat podle registračních čísel,
- jejich původ (rodokmen),
- výsledky kontroly užítkovosti v rozsahu stanoveném pro jednotlivé skupiny chovů (snáška, hmotnost vajec a barva skořápky),
- výsledky líhnutí,
- záznamy o registraci kuřat, odděleně podle jednotlivých kmenů.

(8) Odlišnosti ve šlechtění GZ

(pozn. Šlechtitelský program počítá pouze s jedinci a chovy zařazenými do GZ)

Jediným využívaným způsobem uchování plemene je metoda in situ. Plemenitba přirozená, bez inseminace.

Základní jednotkou každého chovu jsou kmeny.

Značení kmenů je kombinací dvou písmen z příjmení chovatele, pořadového čísla kmene a roku založení kmene (např. chovatel Dvořák, 1. kmen založený v roce 2014 = DV 01/14). Kmeny vznikají a zanikají s kohoutem.

Kmeny v chovech GZ jsou sestavené ze slepic z vlastního chovu, ke kterým jsou zařazováni kohouti pocházející buď z jiných kmenů vlastního chovu, nebo od jiných chovatelů.

Ve všech chovech GZ se provádí koordinovaná plemenitba, zaměřená na maximální omezení příbuzenské plemenitby. Jejím základem jsou **harmonogramy rotace kohoutů** v jednotlivých kmenech. Tyto zpracovává, v předstihu na několik dalších let, člen KCHČS pověřený řízením plemenářské práce, přičemž vychází z údajů plemenářské evidence. Upřednostňováni jsou v rámci možností kohouti pocházející od konkrétních matek, zejména těch, které byly prověřené individuální kontrolou užitkovosti. Konečné rozhodnutí o **zařazení kohoutů** do jednotlivých kmenů pak vychází z těchto harmonogramů, přičemž jsou ve výjimečných případech možné i určité korekce. Důvodem pro ně může být např. nedostatečný počet nebo neodpovídající kvalita kohoutů, kteří by měli být podle harmonogramu v daném kmenu použiti.

Rozdělení chovů GZ

Chovy GZ se dělí do 3 skupin podle kapacitních možností chovatelů, způsobu kontroly užitkovosti a podle evidence původu zvířat.

Skupina A: chovy s 1 – 2 kmeny: kontrola snášky celoroční, hromadná. Tyto chovy šlechtí zvířata pouze na exteriérové znaky. Údaje o užitkovosti zjišťují pouze jako informaci pro celkovou evidenci. Líhnutí kuřat je společné od všech slepic v kmenu. V rodokmenech zvířat z těchto kmenů je pak uváděn konkrétní otec (registrační číslo) a jako matka konkrétní kmen - skupina vzájemně příbuzných slepic (číslo kmene). (Možné je však i líhnutí z vajec konkrétních slepic, které se pak uvádějí v rodokmenech, stejně jako v chovech skupiny C).

Skupina B: chovy s 3 a více kmeny: kontrola snášky celoroční, hromadná. Tyto chovy šlechtí zvířata jednak na exteriér, jednak na užitkovost, přičemž vycházejí z vypočteného průměru užitkovosti slepic v kmenech. Líhnutí kuřat je společné od všech slepic v kmenu. V rodokmenech zvířat z těchto kmenů je pak uváděn konkrétní otec (registrační číslo) a jako matka konkrétní kmen - skupina vzájemně příbuzných slepic (číslo kmene). (Možné je však i líhnutí z vajec konkrétních slepic, které se pak uvádějí v rodokmenech, stejně jako v chovech skupiny C).

Skupina C: chovy s 2 a více kmeny: kontrola snášky individuální (celoroční nebo zkrácená), s doplňujícím výpočtem na 1 průměrnou nosnici. Tyto chovy šlechtí zvířata jednak na exteriér, jednak na užitkovost, přičemž vycházejí z kvality exteriéru i užitkovosti jednotlivých slepic. Líhnutí kuřat je rodokmenné z vajec konkrétních slepic. V rodokmenech zvířat z těchto kmenů je pak uváděn konkrétní otec (registrační číslo) a konkrétní matka (registrační číslo).

Líhnutí kuřat musí probíhat způsobem, který zamezí promísení kuřat různého původu. Při vybírání kuřat z líhně musí chovatel zabezpečit jejich přechodné značení způsobem, který je umožní identifikovat podle původu v průběhu celého období odchovu, do doby kroužkování registračními kroužky.

V chovech skupin A a B musí být zřetelně odlišena kuřata z jednotlivých kmenů např. rozdílnými křídelními značkami, nebo plastovými kroužky. (V případě rodokmenného líhnutí musí být kuřata označena rodokmenovými křídelními značkami, jako v chovech skupiny C).

V chovech skupiny C musí být jednotlivá rodokmenně líhnutá kuřata evidována po obou rodičích a proto musí být ihned po vylíhnutí označena do obou křídel rodokmenovými křídelními značkami.

Definitivní značení zvířat se provádí uzavřenými registračními kroužky určeného typu a velikosti, distribuovanými ČSCH, výhradně prostřednictvím KCHČS. Přidělené série registračních kroužků musí chovatelé použít tak, aby byly u odchovů z jednotlivých kmenů zachovány nepřerušované a od jiných kmenů oddělené číselné řady.

Chovní kohouti pocházející z liniové plemnitby jsou kromě registračního kroužku označeni na druhém běháku ještě dalším kroužkem s uvedením příslušných linií.

Kontrola užítkovosti

Kontrolu užítkovosti provádějí jednotliví chovatelé v rozsahu stanoveném pro jednotlivé skupiny chovů.

U všech slepic v 1. užítkovém roce se eviduje **věk dosažení pohlavní dospělosti** (snesení 1. vejce) a kvokavost.

Celoroční kontrola snášky se provádí pouze u slepic v 1. užítkovém roce, po dobu 12 měsíců, od 1. října do 30. září. V chovech skupin A a B se provádí **kontrola hromadná**.

V chovech skupiny C se provádí, s využitím kontrolních hnízd, **kontrola individuální** a to buď celoroční, nebo zkrácená. V případě zkrácené varianty musí individuální kontrola trvat nejméně 4 měsíce, tedy od 1. října do 31. ledna. Teoretická celoroční snáška jednotlivých slepic se potom vypočítá vynásobením jejich zkrácené snášky koeficientem 3. Slepícím, u kterých se v průběhu roku objevila kvokavost, se z takto vypočtené snášky odečte 15 % za každý výskyt kvokavosti. V dalším období od 1. února do 30. září se u nich provádí kontrola hromadná. Při výpočtu průměrné snášky na 1 nosnici se vychází z průměrného počtu nosnic v kmeni.

Hmotnost vajec se zjišťuje rovněž jen u zvířat v 1. užítkovém roce a to ve 2 termínech: 27. – 31. ledna a 27. – 31. května. V případě **individuální kontroly** se zjišťuje hmotnost 3 po sobě snesených vajec u každé nosnice. V případě **hromadné kontroly** se zjišťuje hmotnost vajec snesených všemi slepicemi v kmeni v průběhu pěti dnů. Z těchto údajů se vypočítá průměrná hmotnost vajec. Současně se zaznamená i barva skořápky.

Evidence kontroly je prováděna na jednotných tiskopisech a po jejím ukončení jsou souhrnné výsledky z jednotlivých kmenů (průměrná snáška, průměrná hmotnost vajec, barva skořápky) předávány do databáze PKD.

Selekce

V chovech GZ se provádí dvoustupňová selekce.

Prvním stupněm je **selekce na exteriér**, která probíhá v průběhu růstu a vývoje zvířat od vylíhnutí do pohlavní dospělosti. Tuto selekci provádějí po celou dobu odchovu sami chovatelé, přičemž závěrečnou selekci, spojenou s vážením zvířat, musí provést ve věku cca 150 dnů. Ze zvířat, která po této selekci zůstanou, sestaví předběžné seznamy jedinců vybraných k zařazení do jednotlivých kmenů. Definitivní výběr zvířat a sestavení kmenů pak provádí pověřený hodnotitel v rámci uznávacího řízení chovů.

Druhým stupněm je **selekce prováděná v návaznosti na výsledky kontroly užítkových vlastností a dědičnosti exteriérových znaků na základě výsledků hodnocení potomstva**. Tato selekce se provádí po skončení každé chovatelské sezóny a vyřazována jsou zvířata, která nedosáhla ani minimálních stanovených parametrů. Kromě toho chovatelé vyřazují z chovu zvířata i v průběhu roku, zejména z důvodu zhoršeného zdravotního stavu, nebo jiných skutečností, na základě kterých lze předpokládat jejich další nepoužitelnost v chovu.

Hodnocení potomstva a chovný výběr

V chovech skupiny C se porovnávají výsledky užítkovosti jednorokých slepic s užítkovostí jejich matek a matek otců. V chovech skupiny B se porovnávají výsledky užítkovosti jednorokých slepic z jednotlivých kmenů téhož chovatele. Toto provádějí chovatelé a výsledky vyhodnocuje KCHČS, v případě zjištění větších problémů pak ještě Chovatelská rada plemene.

Dále se ve všech chovech provádí hodnocení znaků exteriéru. Do tohoto hodnocení jsou zařazena všechna mladá zvířata, která zůstanou po selekcích provedených v době odchovu chovatelem. Toto hodnocení je součástí uznávacího řízení chovů a provádí je pověřený hodnotitel. U všech zvířat je provedeno podrobné posouzení všech znaků exteriéru rozdělených do šesti pozic známkami od 5 do 1 a stanovení výsledné třídy. Výsledky tohoto hodnocení jsou podkladem pro výběr mladých zvířat do nových kmenů. Kromě toho se provádí stejným způsobem hodnocení potomstva z jednotlivých kmenů na svodu odchovu.

Výsledky obou těchto hodnocení potom KCHČS, společně s hodnotitelem, porovnájí s dřívějším hodnocením rodičů těchto mladých zvířat, statisticky vyhodnotí mezigenerační posun ve šlechtění jednotlivých znaků a výsledky pak KCHČS případně využije pro některé korekce ve zpracovaných harmonogramech rotace plemenů.

Mezní kritéria pro selekci – podmínky pro zařazení do chovu:

- Minimální hmotnost ve 150 dnech věku: kohouti 1600 g, slepice 1200 g.
- Minimální kvalita exteriéru: třída DB, (ve výjimečných případech, např. zvířata se vzácným rodokmenem, lze zařadit do chovu i jedince třídy US).
- Maximální věk dosažení pohlavní dospělosti (snesení 1. vejce): 210 dnů.
- Minimální snáška v chovech s individuální kontrolou snášky: 2/3 průměru daného kmene, nejméně však 110 vajec.
- Minimální hmotnost vajec v chovech s individuální kontrolou snášky: 55 g.

Postup šlechtění v jednotlivých skupinách chovů

Pro chovy GZ jsou stanovené společné zásady šlechtění, částečně modifikované pro jednotlivé skupiny chovů.

Skupina A: V těchto chovech je předmětem šlechtění pouze exteriér zvířat. Provádí se v nich i hromadná kontrola snášky, ale pouze jako podklad pro statistické vyhodnocení parametrů užitkovosti plemene. Jediným kritériem pro zařazení jednotlivých zvířat do chovu je kvalita exteriéru a to jak celkového typu, tak dílčích plemenných znaků. Výsledky šlechtění se hodnotí porovnáním kvality chovných zvířat v kmenech s kvalitou jejich potomků. Potřebná úroveň užitkovosti je v těchto kmenech udržována zařazováním plemenů z chovů skupiny C, případně skupiny B, které šlechtění na užitkovost provádějí. Generační interval v těchto chovech je 1 – 4 roky. Obměna zvířat se většinou provádí formou jednorázového zrušení starých kmenů a sestavení kmenů nových, z vybraných kuřic (přednostně sester a polosester) pocházejících ze zrušených kmenů. Je však možná i částečná obměna slepic v kmenech v jednotlivých letech jejich trvání.

Skupina B: V těchto chovech je předmětem šlechtění exteriér i užitkovost zvířat. Generační interval je 2 roky. V chovech musí být stále nejméně dva kmene zvířat v 1. roce snášky a jeden kmen ve 2. roce snášky. V kmenech mladých zvířat se provádí hromadná kontrola snášky kmenů. Po jejím ukončení a vyhodnocení se ponechá do 2. roku snášky vždy pouze jeden kmen s nejlepší užitkovostí, ostatní se zruší. Líhnutí kuřat pro obnovu vlastního chovu se provádí výhradně z prověřeného nejlepšího kmene, ponechaného do 2. roku snášky. Vybrané kuřice (sestry a polosestry) z tohoto odchovu se pak opět rozdělí do více (nejméně dvou) nově založených kmenů k provedení hromadné kontroly snášky kmenů.

Skupina C: V těchto chovech je předmětem šlechtění exteriér i užitkovost zvířat. Generační interval je 2 – 4 roky. V chovech musí být nejméně dva kmene. Jeden kmen mladých slepic u kterých je prověřována užitkovost formou celoroční nebo zkrácené individuální kontroly snášky a druhý kmen vybraných prověřených víceletých slepic, splňujících stanovené parametry chovné hodnoty (kombinace kvality exteriéru a zjištěné užitkovosti). Slepice, které stanovené parametry nesplní, se po 1. roce snášky vyřadí. Kuřice pro nový kmen mladých slepic musí pocházet výhradně z rodokmenného líhnutí z vlastního kmene starších prověřených slepic.

Jednotlivá cenná zvířata ze zrušených kmenů, např. jedince se vzácným rodokmenem, kvalitní kohouty z kmenů zrušených pro nízkou snášku slepic, nebo slepice s mimořádnou kvalitou exteriérových znaků, lze výjimečně využít v nových chovatelských kombinacích i v další chovatelské sezóně. Rozhodnout o jejich konkrétním využití je v pravomoci hodnotitele GZ, KCHČS, nebo Chovatelské rady plemene.

Svod odchovu a roční závěrečné shromáždění se zhodnocením výsledků GZ

Každoročně na podzim zajistí KCHČS svod a hodnocení odchovu. **Pro chovatele GZ je účast na tomto svodu povinná.** Jednotliví chovatelé musí předvést zvířata obou pohlaví ze všech kmenů od kterých odchovávali kuřata, v minimálních počtech stanovených pro daný rok Chovatelskou radou plemene. Náplní svodu je zhodnocení výsledků šlechtění v jednotlivých kmenech, jejich vzájemné porovnání a výběr a přidělení mladých kohoutů do nových kmenů. Součástí svodu je roční závěrečné shromáždění všech chovatelů GZ, na kterém Chovatelská rada plemene zhodnotí výsledky uplynulé chovatelské sezóny a seznámí chovatele se záměry ve šlechtění plemene na další chovatelský rok.

Termíny

Jako součást realizace programu šlechtění GZ jsou pro některé vybrané činnosti stanovené následující závazné termíny:

Termín	Opatření	Zodpovídá
1.1.	Definitivní sestavení jednotlivých kmenů ze zvířat vybraných při uznávacím řízení	chovatelé GZ
15.1.	1. hlášení chovatelů PKD – složení jednotlivých kmenů k 1. lednu	chovatelé GZ
27.1. – 31.1.	Kontrola hmotnosti vajec a barvy skořápky	chovatelé GZ
1.4. – 15.4.	Vylíhnutí kuřat ve všech chovech	chovatelé GZ
27.5. – 31.5.	Kontrola hmotnosti vajec a barvy skořápky	chovatelé GZ
15.7.	2. hlášení chovatelů PKD - výsledky líhnutí a přehled registrace kuřat podle jednotlivých kmenů.	chovatelé GZ
1.9. – 9.9.	Provedení závěrečné selekce chovatelem – zvážení všech zvířat z odchovu a předběžný výběr zvířat do jednotlivých kmenů, vypsání seznamů	chovatelé GZ
10.9. – 15.10.	Uznávací řízení v chovech na další rok – výběr a zařazení chovných slepic do jednotlivých kmenů	hodnotitel GZ
15.10.	3. hlášení chovatelů PKD – snáška, hmotnost vajec a barva skořápky	chovatelé GZ
15.10. – 5.11.	Svod odchovu, výběr plemenků do jednotlivých kmenů a Roční závěrečné shromáždění chovatelů se zhodnocením roku.	výbor KCHČS
30.11.	Předání sumarizace výsledků uznávacího řízení chovů GZ na další rok PKD	hodnotitel GZ
30.11.	Předání roční závěrečné zprávy GZ za uplynulý rok PKD	chovatelská rada
1.12. – 20.12.	Projednání závěrečné zprávy o činnosti chovů GZ za uplynulý rok v ÚOK chovatelů drůbeže a Radě PKD	předseda ÚOK

(9) Zařazení účastníka (chovu) do Národního programu

Pro zařazení chovů do skupiny GZ není podmínkou členství jejich majitelů v ČSCH, KCHČS, ani v žádné jiné chovatelské organizaci. Všichni chovatelé GZ však musí být zapojeni do systému koordinované plemenitby a jsou povinni respektovat tuto Metodiku a z ní vyplývající rozhodnutí KCHČS a Chovatelské rady plemene.

Uznávání chovů jako GZ provádí výhradně hodnotitel pověřený Radou plemenné knihy drůbeže (dále Rada PKD) k uznávání chovů GZ drůbeže. (Současný hodnotitel, předseda Sboru posuzovatelů drůbeže ČSCH Ivan Pavel, byl jmenován 9.10.2010).

Chovatel se předem seznámí s metodikou uchování daného plemene a předem zváží své technologické možnosti, personální kapacity a další okolnosti nezbytné pro komplexní dodržování této metodiky. Technologie, ustájení a výživa zvířat musí odpovídat požadavkům plemene.

Neplnění příslušných ustanovení zákona, vyhlášky a Metodiky je považováno za závažné nedostatky, které vedou k vyřazení chovu z GZ (z Národního programu)

(10) Základní povinnosti účastníka NP při práci s GZ zvířete

Chovatel musí zamezit pomíchání drůbeže z různých kmenů a to nejen chovných zvířat, ale i jejich odchovu.

Dále je povinen realizovat veškerá plemenářská opatření stanovená řídicími orgány KCHČS, nebo pověřeného hodnotitele, jako např. zařazení doporučených plemenů a také každoročně předvést určené počty odchovaných zvířat na svodech odchovu.

Za obecně platných podmínek je povinen nabídnout násadová vejce, kuřata, případně přebytečnou mladou drůbež ze svého chovu dalším chovatelům se zájmem o čistokrevnou plemenitbu.

Postup předání vzorku biologického nebo genetického materiálu s příslušnou dokumentací dle § 14 f, odst.(1) písm. d), plemenářského zákona.

Chovatel je povinen v případě vyzvání poskytovat biologický vzorek zvířat.

Poskytnutí vzorku na vyžádání koordinačního pracoviště se uskuteční po předchozí dohodě s chovatelem o podmínkách a termínu odběru, osobě zajišťující odběr, a o způsobu předání odebraných vzorků, na základě písemné Dohody o poskytnutí vzorku.

Koordinační pracoviště zároveň poskytne potřebný materiál a instrukce ke způsobu označení, ošetření a doručení vzorků a následně potvrdí příjem.

(11) Kryokonzervace

V současné době nejsou technicky zvládnuté ekonomicky relevantní metody uchování drůbežích gamet pro rutinní kryokonzervaci

(12) Praktická využitelnost plemene, tradiční produkty, návrh alternativního využití

Těžiště praktického využití plemene v současnosti spočívá a také v budoucnosti lze předpokládat výhradně v drobných chovech. Zejména v podmínkách umožňujících chov na větších prostranstvích, jako jsou okrajové části obcí, nebo samostatně stojící zemědělské usedlosti a také v oblastech s drsnějším klimatem, by mělo být vhodnou alternativou jiným, pro tyto podmínky méně vhodným plemenům a komerčním hybridům. Propojením mimořádné nenáročnosti a přiměřené užitkovosti je v těchto podmínkách schopno plně uspokojit potřeby samozásobení chovatelů a to s nižšími ekonomickými náklady a zpravidla i ve vyšší kvalitě (biokvalitě). Nezanedbatelnou předností plemene je i zajímavý exteriér, kterým navíc nejen uspokojuje estetické nároky svých chovatelů, ale v okolí zemědělských usedlostí je také schopno vhodně doplňovat kolorit místní krajiny.

Propagace a marketing plemene

Širší propagace plemene je dlouhodobě prováděna především vystavováním vybraných jedinců na výstavách, pořádaných různými organizačními složkami ČSCH. Z akcí většího rozsahu pak na celostátní výstavě ČSCH v Lysé n. L., výstavě GZ v rámci výstavy Náš chov v Lysé n.L. a na výstavě Země živitelka v Českých Budějovicích. Na těchto akcích je však třeba více zdůrazňovat historický a kulturní význam plemene, jeho jedinečnost, specifické plemenné vlastnosti a

zatraktivnit tyto expozice pro širší veřejnost formou vystavení početnějších skupin zvířat v prostředí simulovaných „selských dvorků“ a pod, případně doplněných o ukázky produktů chovu (vajec). Tato propagace by měla být vždy doplněna informacemi o tom, kde je možné plemeno (násadová vejce, kuřata, chovná zvířata) získat.

(13) Současné problémy plemene a očekávaná budoucí rizika

Velkým rizikem pro plemeno se mohou stát epidemie některých závažných nemocí drůbeže a s nimi spojená preventivní likvidace drůbeže v rozsáhlých oblastech.

Další riziko spočívá v nenaplnění cílových stavů populace, nebo dokonce v případném dalším snížení počtů chovů a tím i chovných zvířat. Důsledkem by byl nárůst vzájemné příbuznosti zvířat a z toho vyplývající dopady inbreedingové deprese, která by v krajním případě mohla přerůst ve stadium ohrožení existence plemene. Rizikových faktorů, které by mohly takový stav způsobit je více. Vedle kolísavé obliby jednotlivých plemen u chovatelů, je to především celý soubor vlivů (ekonomických, sociologických, společenských), který postupně mění dřívější zvyklosti a jednání lidí a k chovatelským aktivitám je obecně spíše nepřátelský.

(14) Opatření na eliminaci rizik, návrh projektů pro řešení aktuálních problémů

Eliminace uvedených rizik je velice složitá a účinek jednotlivých opatření lze jen velmi těžko předvídat.

Především je nutné vypracovat krizový plán pro případ rozšíření některých závažných onemocnění (např. ptačí chřipky), který by ochránil chovy GZ v daných oblastech před preventivní likvidací. Do doby než bude tento plán vypracován, platí následující postup. V případě výskytu závažných onemocnění, spojených s preventivní likvidací drůbeže v oblasti, kde se konkrétní chov nachází, je majitel chovu povinen okamžitě uvědomit příslušnou OVS o tom, že se jedná o chov zařazený do GZ. Současně musí o vzniklé situaci informovat i ČSCH – Plemennou knihu drůbeže, která požádá o vyřešení této záležitosti SVS. Propagovat chov Českých slepic zlatých kropenatých v rámci Českého svazu chovatelů a v široké veřejnosti s cílem získání nových chovatelů a zvýšení stavů populace.

Podchytit určitý trend, který se v poslední době projevuje (zatím u menší části obyvatel), spočívající ve snaze zvýšit podíl zabezpečení potravin v rámci možností z vlastních zdrojů, ať již z ekonomických důvodů, nebo z očekávání lepší kvality. Pro chovy s tímto zaměřením je právě Česká slepice mimořádně vhodným plemenem.

Jako ochranu před případnými zákazy nebo různými snahami o omezování chovů, dodržovat zejména v chovech GZ, ale i v ostatních chovech členů ČSCH, obecně platné právní předpisy a uplatňovat stanovené nebo doporučené technologické a plemenářské postupy.

Trvale sledovat a důsledně připomínkovat návrhy obecně platných předpisů (zákonů, vyhlášek, nařízení) u kterých hrozí riziko negativních dopadů na chovy zvířat.

(15) Postup v případě nutnosti regenerace plemene

S ohledem na aktuální stav plemene se v současnosti s regenerací plemene Česká slepice zlatá kropenatá neuvažuje. Pro případ vzniku stavu, který by vyústil v potřebu regenerace, je stanoven následující postup:

- a) Zpracování projektu regenerace Chovatelskou radou plemene;
- b) Projednání projektu v orgánech ÚOK chovatelů drůbeže a Radě PKD a jeho doporučení ke schválení;
- c) Schválení projektu MZe.
- d) Opatření schválená v projektu v souvislosti s regenerací by případně na přechodnou dobu měnila některé obecně platné zásady stanovené v této metodice.

Předpokládá se, že by do projektu byli zařazeni vybraní chovatelé Českých slepic zlatých kropenatých, přednostně ze skupiny chovů GZ. Uplatňovaná plemenářská opatření by vycházela z aktuální situace s cílem řešení konkrétních problémů plemene. Využití cizích zvířat pro regeneraci je předběžně uvažováno v tomto pořadí:

1. České slepice zlaté kropenaté ze zemského chovu (bez rodokmenů do 2. generace předků) = čistokrevná plemenitba;
2. České slepice zlaté kropenaté dovezené ze zahraničí = čistokrevná plemenitba;
3. České slepice jiných barevných rázů v pořadí: bílé, koroptví, černé, případně ostatní = mezirázové křížení;
4. Drentské slepice (plemeno s pravděpodobnou nejvyšší mírou příbuznosti) = meziplemné křížení;
5. Dánské slepice, Durýnští vousáči, Polské zelenonožky (plemena s jistou mírou příbuznosti) = meziplemné křížení. Předpoklad využití pouze v případě hrozícího zániku plemene.

(16) Závěr

Autor metodiky

Na základě pověření ÚOK a Rady PKD metodiku zpracoval podle stanovené osnovy Ivan Pavel, předseda Sboru posuzovatelů drůbeže ČSCH.

Rozsah působnosti metodiky

Tato metodika je v plném rozsahu závazná pro pověřenou organizaci (ČSCH) a její nižší organizační složky - Ústřední odbornou komisi chovatelů drůbeže, Plemennou knihu drůbeže, Sbor posuzovatelů drůbeže, Klub chovatelů českých slepic, Chovatelskou radu plemene a majitele chovů GZ.

Projednání metodiky a postup pro schvalování případných změn

Metodika byla doporučena ke schválení po předchozím projednání v orgánech ÚOK chovatelů drůbeže a Rady plemenné knihy drůbeže. Dále proběhly pracovní schůzky na MZe za účasti ČSCHDZ, VÚŽV a MZe.

Pro provedení případných potřebných změn v metodice je stanoven postup- projednání a doporučení v orgánech ÚOK a Radě PKD a následné schválení MZe.